

11.3.2020
Eveliina Pöyhönen

OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN UUDELLA RAKENNERAHASTOKAUDELLA

ESR+ 2021-2027

- Euroopan sosiaalirahasto+ on keskeinen väline sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamiseksi ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden parantamiseksi Euroopassa
- ESR+ -prioriteettien tarkoituksena on toteuttaa käytännössä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteet:
 - 1) yhtäläiset mahdollisuudet ja pääsy työmarkkinoille (myös laadukkaat ja osallistavat koulutusjärjestelmät),
 - 2) oikeudenmukaiset työolot ja
 - 3) sosiaalinen suojele ja osallisuus.

ESR+ 2021-2027

- Euroopan sosiaalirahaston rahoituksesta vähintään 25 prosenttia suunnataan sosiaalista osallisuutta edistäviin toimenpiteisiin
- Heikoimmassa asemassa olevat ryhmät, kuten
 - työelämän ulkopuolella olevat ja pitkäaikaistyöttömät;
 - lapset;
 - marginalisoituneet yhteisöt (esim. romanit);
 - vähävaraisimmat ja muiden kuin EU-maiden kansalaiset

OSALLISUUDEN HAASTEET

- ESR toimintalinja 5:n osallistujia tarkastelleessa tutkimuksessa paljastui, että työelämän ulkopuolella olevilla huono-osaisuuden kasautuminen näyttää olevan oletettua jyrkempää:
 - koettu niukkuus ja tinkiminen ruuasta ja lääkkeistä on jopa kaksi kertaa yleisempää kuin muussa väestössä
 - vahingollinen alkoholin käyttö, psyykkinen kuormittuneisuus, alhainen koulutustaso, tai tuloköyhyys kasautuvat joillekin yhteiskuntaryhmille
 - yksinäisyys jopa noin kolminkertainen kuin väestössä keskimäärin
 - äänestysaktiivisuus on työelämän ulkopuolella olevilla selvästi pienempää kuin väestössä keskimäärin

OSALLISUUDEN HAASTEET

- Osallisuuden kokemuksella on vahvoja yhteyksiä terveyteen, toimeentuloon, työttömyyteen, elämänlaatuun, äänestysaktiivisuuteen ja yksinäisyyteen.
- Työelämän ulkopuolella olevilla huono-osaisuuden kasautuminen näyttää olevan oletettua jyrkempää:
 - vakava psyykkinen kuormittuneisuus on yli kolme kertaa yleisempää (34,5 %) kuin väestöllä keskimäärin
 - 60 % kokee hankalaksi kattaa kotitalouden menot
 - 55 % kokee terveytensä keskitasoiseksi tai huonommaksi
 - 25 % kokee itsensä yksinäiseksi (lähde:THL)
- Huono-osaisuus estää ihmisiä hyödyntämästä olemassa olevia mahdollisuuksia

ERIARVOISTUMISTA LISÄÄVIÄ KEHITYSKULKUJA 1/2

- **Huono-osaisuus kasaantuu:** työelämän ulkopuolella olevilla huono-osaisuuden kasautuminen näyttää olevan oletettua jyrkempää
- **Osa väestöstä tipahtaa positiivisesta kehityksestä.** Kehitys näkyy monissa hyvinvointitekijöissä. Hyvinvointitekijöitä ovat terveys, materiaallinen hyvinvointi ja koettu hyvinvointi tai elämänlaatu (<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/keskeisia-kasitteita>).
- **Työmarkkinoiden odotetaan muuttuvan aikaisempaa epävarmemmiksi.** Pitkään työttömänä olleiden ja osatyökykyisten on yhä vaikeampaa päästä työmarkkinoille.
- **Palvelujärjestelmän resurssit jakautuvat epätasa-arvoisesti.** Palvelujen käyttö on alkanut eriytyä työhistorian ja tulotason mukaan. Korkeammat tulot mahdollistavat esimerkiksi suuremman terveystalvelujen käytön.

ERIARVOISTUMISTA LISÄÄVIÄ KEHITYSKULKUJA 2/2

- **Terveyserot kasvavat.** Vaikka terveyseroja on pyritty kaventamaan, terveyden sosioekonomiset erot polkevat paikoillaan. Esimerkiksi elinajanodotteen erot ylimmän ja alimman tuloviidenneksen välillä ovat naisilla 5,6 ja miehillä 10,6 vuotta.
- **Alueelliset erot kasvavat.** Myös pitkään käynnissä ollut aluerakenteen muutos ja muuttoliikkeen keskittyminen muutamalle kaupunkiseudulle vaikuttaa polarisoitumiskehitykseen. Tämä näkyy huono-osaisuudessa sekä muuttovoitto- että muuttotappioalueilla.
 - Itä- ja Pohjois-Suomen alueet sekä Keski-Suomen ja Kymenlaakson maakunnat erottuivat suuremman huono-osaisuuden alueina
 - inhimillinen huono-osaisuus on kaikkein yleisintä Uudellamaalla, jossa eriarvoistumisesta kertoo myös se, että Uudellamaalla vallitsevat samaan aikaan sekä hyvä taloudellinen että huono sosiaalinen tilanne
- **Kokemusmaailmat erkaantuvat.** Hyvät ja toimivat väestösuhteet lisäävät turvallisuuden tunnetta ja viihtyvyyttä ja ovat lisäksi merkittävä elinvoima- ja kilpailutekijä, mutta väestöryhmien kokemusmaailmojen eriytyminen uhkaa väestösuhteita.

OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN

- Sosiaalisesti kestävä kasvun edellytyksenä on se, että kaikki yhteiskunnan jäsenet pysyvät kehityksessä mukana.
 - muutoin uhkakuvana on yhteiskunnan polarisoituminen ja eriarvoistumisen ja huono-osaisuuden kasautuminen
- Osallisuuteen kuuluva kokemus toimijuudesta ja autonomiasta on tutkimuksessa todettu isoksi osaksi ihmisen hyvinvointia.
- Keskeistä osallisuutta edistävässä politiikassa on pyrkiä edistämään rakenteellisten tekijöiden vuoksi syrjään jääneiden yksilöiden kiinnittymistä hyvinvointia tuottaviin kokonaisuuksiin.
- Tarvitaan sekä yksilö- ja paikallisyhteisötason toimia että rakenteisiin ja palvelujärjestelmään liittyviä toimia.

OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN

- Osallisuutta edistäviä ratkaisuja on kuluvalle ESR-ohjelmakaudella kehitetty paljon
- Osallisuutta voidaan edistää lisäämällä yksilöiden tietoja ja taitoja
 - lisäksi on parannettava heikossa asemassa olevien edellytyksiä vaikuttaa elämäänsä koskeviin päätöksiin ja osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja työmarkkinoille
- Tulevaisuudessa on keskityttävä yksilötasoa laajempiin ratkaisuihin, joissa otetaan huomioon osallisuuden erilaiset osa-alueet
- Toimenpiteiden vaikuttavuutta on arvioitava nykyistä systemaattisemmin

OSALLISUUS HALLITUSOHJELMASSA

- Pääministeri Marinin hallitusohjelma painottaa eriarvoisuuden torjuntaa osallisuudella, syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden avunsaannin tehostamista ja heikoimmassa asemassa olevien ihmisten oikeuksien turvaamista.
- Hallitusohjelman mukaan yhdenvertaista osallistumista yhteiskuntaan sekä pääsyä koulutukseen ja työelämään edistetään tavoitteellisesti.
- Erityisen tuen tarpeessa olevien (muun muassa osatyökykyiset, maahanmuuttajat, vammaiset, nuoret, ikääntyneet) pääsyä työllistymistä edistävien ja yksilöllisten palveluiden piiriin tehostetaan.
- Otetaan huomioon entistä paremmin huono-osaisuuden riskitekijät ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuus. Kohdennetaan vaikuttavia palveluita riskiryhmille.

RAKENNERAHASTO-OHJELMA JA TASA-ARVO

- Sukupuolten tasa-arvo on keskeinen sosiaalisen koheesion osatekijä
- Viranomaisella on lain mukaan velvollisuus edistää sukupuolten tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti; myös hallitusohjelma velvoittaa
- ESR+ ohjelma: sekä tasa-arvoa erityisesti edistäviä hankkeita että sukupuolinäkökulman integrointi kaikkiin hankkeisiin.
- Tasa-arvoerityisiä hankkeita pitäisi olla mahdollisuus toteuttaa kaikissa ESR+ teemoissa
- Tasa-arvotemat luontevasti integroitavissa työllisyyden, osaamisen ja osallisuuden teemoihin (mukaan valtakunnallisiin yhteishankkeisiin/ ohjelmiin)

PAINOPISTEALUE: VAIKEASTI TYÖLLISTYVIEN TUKEMINEN

- Monialaisten palvelujen kehittäminen: työllistymistä, osaamista ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen yhteensovittaminen
- Vaikeasti työllistyvien osaamisen vahvistaminen ja osaamista tukevien palveluiden kehittäminen
- Psykososiaalisen valmennuksen kehittäminen systemaattiseksi osaksi työllistymispolkuja
- Tuetun työllistymisen menetelmien käytön laajentaminen ja kansallisten mallien käyttöönotto
- Työtoiminnan asiakaslähtöisyyden ja vaikuttavuuden lisääminen
- Työttömien työkyvyn tuen palvelujen ja kuntoutuksen saatavuuden parantaminen palvelujärjestelmässä

PAINOPISTEALUE: LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

- Nuorten tukeminen opinto- ja työelämäpolulle kokonaisvaltaisen tuen kautta
- Maahanmuuttajalapsien ja –nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen
- Lastensuojelulasten ja –nuorten osallistaminen
- Valtion koulukodeissa asuvien lasten ja nuorten tuen ja palvelujen monialainen kehittäminen
- Lastensuojelun jälkihuollon monialainen ja tavoitteellinen kehittäminen
- Ylisukupolvisen syrjäytymisen ehkäisy perheitä tukemalla

PAINOPISTEALUE: YHDENVERTAISUUDEN JA TASA-ARVON EDISTÄMINEN, HUONO-OSAISUUDEN TORJUNTA

- Vammaisten henkilöiden oikeuksien vahvistaminen YK:n vammaissopimuksen mukaisesti
- Maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen osallisuuden edistäminen ja syrjinnän torjunta
- Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen
- Kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien (esim. rikosseuraamusasiakkaat, asunnottomat, päihteiden käyttäjät, mielenterveyskuntoutujat, tulottomat) osallisuutta, asumista ja hyvinvointia tukevat toimintamallit
- Palvelujärjestelmien kehittäminen kaikille ja yhteensovittaminen tukemaan hyvinvointitavoitteita (esim. työvoimapalvelut, terveydenhuolto, toimeentuloturva)

Kiitos!

Eveliina Pöyhönen

Sähköposti: eveliina.poyhonen@stm.fi

Sosiaali ja terveysministeriö

Internet: stm.fi

Twitter: [@STM_Uutiset](https://twitter.com/STM_Uutiset)

